

HUNGARIKUMOK

Szalay István

Régi magyar baromfifajták

– Old Hungarian Poultry –

Régi magyar baromfifajtáink
– a tyúk, a pulyka, a gyöngytyúk, a lúd és a kacsá –
valamennyi falusi és tanyasi porta
meghatározó állatai voltak évszázadokon át.

Bár gazdasági jelentőségük
az elmúlt évtizedekben csökkent,
kulturális és tudományos értékük
vitathatatlanul növekszik.

Biztonságos és szakszerű megőrzésük
a jövő mezőgazdasága számára is
meghatározó lehet.

Szükségünk van tehát a fajták
jellemző tulajdonságainak pontos ismeretére.
A régi magyar baromfifajták és fajtaváltozatok
részletes, magyar és angol nyelvű
fajtaleírása mellett a könyv külön fejezetben
mutatja be a fajták eredetét,
kialakulásának történetét, megőrzésük
jelenlegi helyzetét, hasznosításuk lehetőségeit.
A tudományos igényű összeállított könyvet
hajtani mesterek illusztrációi
és a szerző fotói teszik teljessé.

Standard characteristics of old Hungarian poultry
– including chicken, turkey, Guinea fowl,
goose and duck – are given in the book with
a brief overview of the history, present status
and future importance of the breeds.

Ez a kiadvány a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
támogatásával készült

ISBN 963 9358 34 7

9 789639 358348

Biszkup Ferenc emlékének

BEVEZETŐ GONDOLATOK

Alig 100 éve annak, hogy akkori legismertebb baromfityenészti szakíróink először ismertették részletesen a magyar baromfifajtákat. Ők a magyar parlagi baromfiállományokat a nyugat-európai minta alapján hazánkban is komoly fejlődésnek induló baromfityenésztés és termékelőállítás (korhú szóhasználattal élve: okszerű baromfityenésztés) meghatározó részének tekintették. A hazai baromfifajtákkal azidőtájt már megkezdett nemesítő és fajtafenntartó munka eredményeként a parlagi állományokból fajták alakultak ki, melyek a későbbiekben több mint 50 éven át játszottak meghatározó gazdasági szerepet. Az elmúlt közel fél évszázad azonban a régi magyar baromfiállományok felszámolásának, jobb esetben génbankokba szorulásának története. Ebben az időszakban olyan mű, mely valamennyi magyar baromfifajta részletes fajtaleírását közli, alig jelent meg. A génmegőrzési programok fejlődése, a régi fajták tudományos és kulturális értékeinek újra fogalmazása szükségessé tette tehát a hiány pótlását. A baromfi köztenyésztés fejlesztésén 100 évvel ezelőtt fáradozó szakembereink fejében aligha fordult meg az, hogy könyveiket egyszer majd leporolják, föllapozzák és ismét tankönyvként, forrásként használják, ezúttal a fajták megmentéséért fáradozó kései utódaik.

A magyar baromfifajták megőrzése több szakmai kérdést is fölvetett a közelmúltban:

- Az eddig őshonosként nyilvántartott magyar baromfifajták vajon valóban őshonosként kezelhetők?
- Melyek a honosult fajták és ezek mennyiben tekinthetők magyar fajtának?

- A fajon belüli egyes fajtaváltozatok kezelhetők-e önálló fajtaként?
- Mely fajok és fajták megőrzése és hosszú távú fenntartása indokolt és melyek hiányoznak még génmegőrzési programjainkból?
- Hogyan hasznosíthatók a régi fajták?

A fölött kérdésekben könyvünk is állást foglal. Azt azonban itt sem árt hangsúlyoznunk, hogy valamennyi ritka háziállatfajta védelemre szorul, még akkor is, ha ma még nagyobb állományaival rendelkezünk. Különösen igaz ez a megállapítás az olyan fajok esetében, melyek az ágazat teljes átrendeződése (iparosítása) során szorultak ki a köztenyésztésből. Ez utóbbi csoporthoz tartozik a legtöbb baromfifajta. A veszélyeztetett fajták megőrzésére kidolgozott programok nem nélkülözhetik a fajták hasznosítási módjainak keresését, azonban a génmegőrzési szempontokat (a fajták fenntartását eredeti formájukban, lehetőleg populáció szintű génvesztés nélkül) mindig elsődlegesnek kell tekintenünk.

Nemzeti kulturális örökségünk a magyar baromfi is. Minden ország kötelessége, hogy értékeit megőrizze, az utókor számára hozzáférhetővé tegye. A könyv ehhez csak eszköz. Hisszük, hogy a régi magyar baromfifajták bemutatására és részletes fajtaleírására vállalkozó könyvünk hasznos része lesz e nemes feladatnak.

Végezetül köszönet illeti szüleinket és tanítómestereinket, akik belénk oltották a hagyományok, a természeti és emberi értékek megismerésére és ápolására való törekvés szükségességét. Elsősorban nekik köszönjük, hogy utódainknak ajánlhatjuk ezt a könyvet!

Kelt Gödöllőn, 2001. október havában

Valamennyi érintett nevében:
Dr. Szalay István

TARTALOM

Bevezető gondolatok

A Magyarországon honos baromfifajok eredete, domesztikációja és elterjedése

- A házityúk
- A pulyka
- A gyöngytyúk
- A lúd
- A kacska

A régi magyar baromfifajták kialakulásáról és tenyésztéséről

- A magyar tyúk
- Az erdélyi kopasznyakú tyúk
- A magyar és erdélyi kopasznyakú tyúkok tiszta vérű tenyészteteinek kialakítása
- A magyar tyúkok fajtajellegének kialakulása
- A magyar pulyka
- A gyöngytyúk
- A magyar lúd
- A magyar kacska

A baromfi génmegőrzés hazai története és jelenlegi helyzete

- A baromfi génmegőrzési programok kezdete Magyarországon
- A fajták jelenlegi helyzete
- Magyar Kisállatnemesítők Génmegőrző Egyesülete (MGE)
- A régi magyar baromfifajták jelentősége

A régi magyar baromfifajták részletes ismertetése és fajtaleírása

- A régi magyar tyúkfajták
 - A magyar tyúk
 - A sárga magyar tyúk
 - A fehér magyar tyúk
 - A kendermagos magyar tyúk
 - A fogolyszínű magyar tyúk

- A magyar tyúkfajták részletes fajtaleírása
- Az erdélyi kopasznyakú tyúk
- Az erdélyi kopasznyakú tyúk részletes fajtaleírása
- A régi magyar pulykafajták
 - A magyar pulyka
 - A rézpulyka
 - A bronzpulyka
 - A magyar pulykafajták részletes fajtaleírása
- A gyöngytyúk
 - A gyöngytyúk részletes fajtaleírása
- A magyar lúd és fodrostollú változata
 - A magyar lúd
 - A magyar lúd részletes fajtaleírása
 - A fodrostollú magyar lúd
- A magyar kacsza
 - A magyar kacsza részletes fajtaleírása

Characteristics of the Traditional Hungarian Poultry Breeds

- Hungarian chicken breeds
- Transylvanian Naked Neck chicken breed
- Hungarian turkey breeds
- Guinea fowl
- Hungarian goose and its frizzled variant
- Hungarian duck

A baromfifajták külső testtájai és a tolltakaró részei

External parts of the body and sections of the plumage of poultry species

Felhasznált és ajánlott irodalom